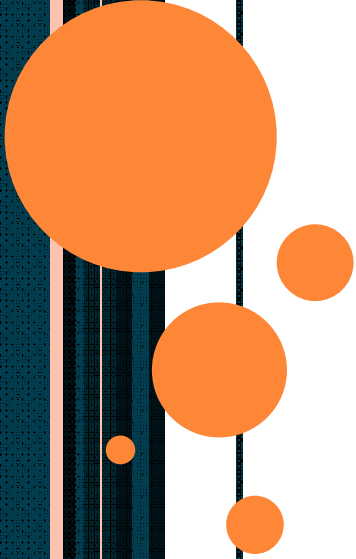

ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ

ÜSTÜN YETENEKLİ BİREY KİMDİR?

- Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyler, üstün yetenekli olarak tanımlanmaktadır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği).
- Bu bireylerin erken yaşta tanılanmaları, ihtiyaç duydukları eğitime yönlendirilmeleri ve kendilerine uygun eğitimi almalarının sağlanması, ülkemizin kalkınması açısından son derece önemlidir.

ÜSTÜN YETENEKLİ BİREY KİMDİR?

- Çünkü eğitim ve kalkınma arasındaki olumlu ilişkinin bir gereği olarak eğitim gereksinmelerinin karşılanması halinde bu öğrencilerin yeni keşifler ve icatlar yaparak, hastalıklara yeni tedavi yöntemleri bularak, potansiyellerini sanat alanlarına da yansıtarak, sadece kendi ülkelerindekilere değil, bütün insanlığa katkıda bulunmaları olasıdır (Davashgil, 2012).

ÜSTÜN YETENEKLİ BİREY KİMDİR?

- MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre (Madde 4), “...çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyler” özel eğitim gerektiren bireylerdir.
- Yönetmelik, üstün yetenekli/zekâlı öğrencileri, görme, işitme, zihinsel ve ortopedik engelli; dil-konuşma güçlüğü ve özgül öğrenme güçlüğü yaşayan; dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile yaygın gelişimsel bozukluğu bulunan bireyler ile birlikte özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler arasında saymaktadır.

MEVCUT DURUM NEDİR?

Ülkemizde 2012 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 5-14 yaş aralığında 12.686.751 öğrenci bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, bu öğrencilerin % 2'sinin (yaklaşık 250.000) üstün yetenekli/üstün zekâlı olduğu kabul edilmektedir.

2011 verilerine göre Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) tarafından tanılanarak eğitim alan üstün yetenekli/zekâlı öğrenci sayısı 10.807'dir. Bu sayı yaklaşık %4'lük bir orana denk gelmektedir.

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin % 96'sı, hem tanılanmamış hem de özellikleri doğrultusunda bir eğitim desteği almayan grubu oluşturmaktadır. Dolayısıyla ülkemizdeki bireysel farklılıklarına uygun ve bilimsel temellere dayanan destekleyici eğitim etkinliklerinden faydalanan üstün yetenekli/zekâlı çocuk sayısı, olması gerekenle kıyaslandığında oldukça sınırlıdır.

MEVCUT DURUM NEDİR?

	2011 - 2012 Verilerine Göre (5-14 Yaş Arası)	% 2'ye Göre Üstün Yetenekli/Üstün Zekâlı Öğrenci Sayısı
Türkiye'deki Öğrenci Sayısı	12 148 857	242 977
Ankara'daki Öğrenci Sayısı	647 854	12 957
Altındağ'daki Öğrenci Sayısı	51 049	1 020

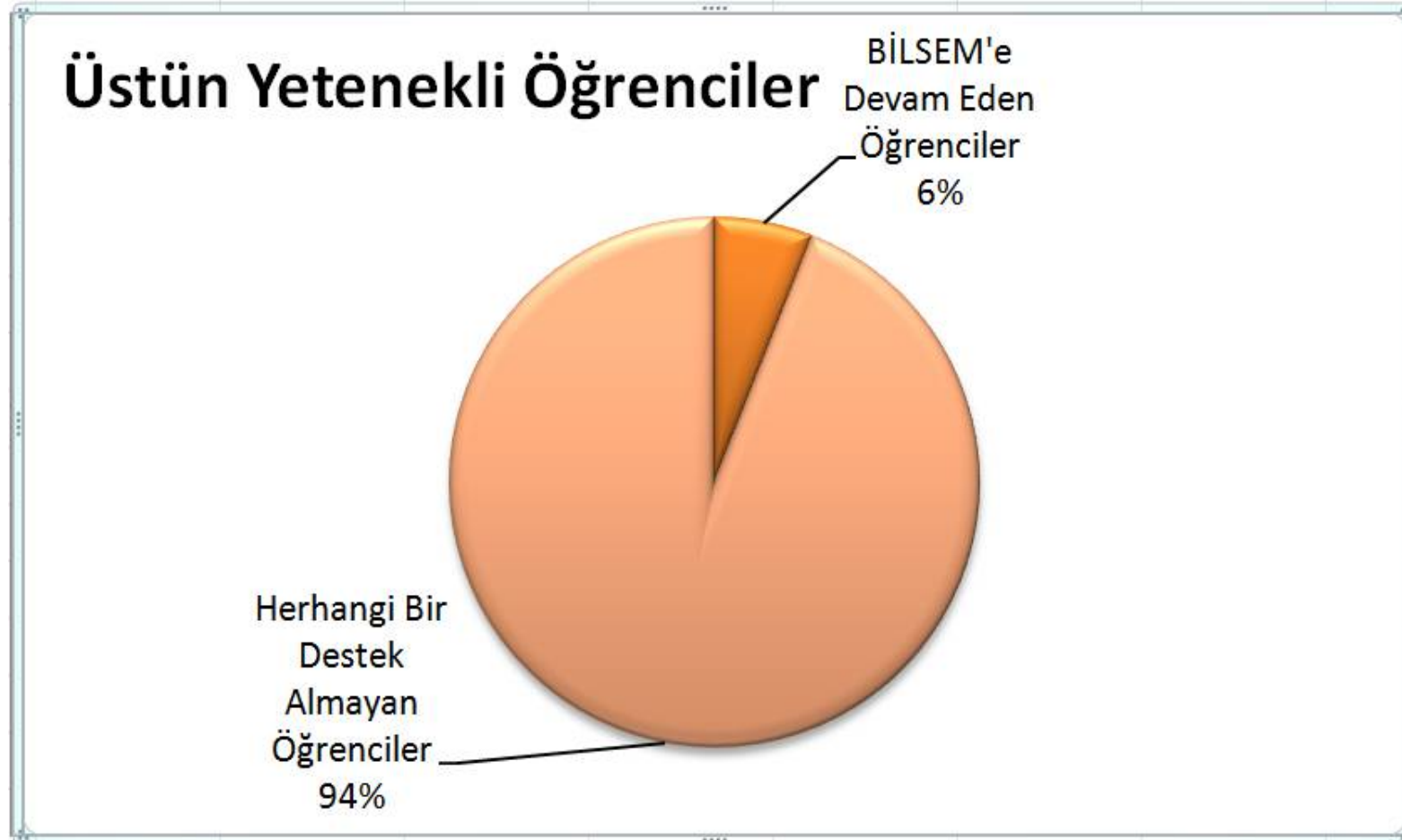

MEVCUT DURUM NEDİR?

Ankara'daki BİLSEM'ler	Öğrenci Aldığı İlçeler	Devam Eden Öğrenci Sayısı	Ulaşılabilen Öğrenci Oranı	Ulaşılamayan Öğrenci Oranı	Ulaşılamayan Öğrenci Sayısı
Ankara BİLSEM	Mamak Keçiören Altındağ Elmadağ Akyurt Çubuk Pursaklar	738	5.6	94.4	12 219
Yasemin Karakaya BİLSEM	Gölbaşı Polatlı Etimesgut Çankaya Sincan Yenimahalle				

MEVCUT DURUM NEDİR?

MEVCUT DURUM NEDİR?

Ayrıca üstün yetenekli/zekâlı bireyler dışındaki özel eğitime ihtiyaç duyanların eğitim giderleri Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden karşılanırken; üstün yetenekli/zekâlı bireyler, yönetmelik gereği özel eğitime ihtiyaç duymalarına rağmen kendilerine ayrılmış özel bir bütçeleri bulunmamaktadır.

2009 yılı bütçe gerçekleştirmelerine göre, özel eğitime ayrılan bütçenin binde 999'u alt zekâ gruplarına aktarılırken, sadece binde 1'lik kısmı üst zekâ gruplarına aktarılmıştır.

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Her iki grup öğrenci için de (Engelli ve üstün yetenekli/zekâlı), öğrencilerin geneli için hazırlanmış olan öğretim programlarının yetersiz ya da eksik kaldığı kısımlar vardır. Mevcut program, engelli öğrenciler için ağır ve hızlı olup, bireysel düzeyde basitleştirilerek/hafifletilerek uygulanması gerekirken; üstün yetenekli/zekâlı öğrenciler içinse hafif ve yavaş düzeyde olup, zenginleştirilmesi gerekmektedir.

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Yönetmelik, üstün yetenekli/zekâlı bireyler dâhil olmak üzere özel eğitime ihtiyaç duyan tüm bireylerin “tanılama” ve “yönlendirme” görevini Rehberlik ve Araştırma Merkezleri’ne (RAM) vermiştir.
- RAM’lar tarafından tanılamaları yapılmış üstün yetenekli/zekâlı bireyler dışındaki özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitiminde Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanmış destek eğitim programları kullanılırken; üstün yetenekli öğrencilerin özel öğrenme ihtiyaçlarına cevap verecek, öğrenme hızlarına uygun bir programı yoktur (1. Türkiye Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Stratejisi ve Uygulama Planı).

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Eğitimde fırsat eşitliği, anayasal bir hak olarak, bireylerin ihtiyaç duydukları eğitime erişmeleri anlamına gelmektedir. Üstün yetenekli bireylerin tanıma ve kendilerine uygun eğitimden yararlanma konusunda tüm eğitim fırsatlarından yararlanması sağlanmalıdır.
- Üstün yetenekli/zekâlı çocuklara sağlanacak fırsat eşitliğinin öncelikle tanıma ve eğitim süreci, zorunlu eğitim çağındaki tüm öğrencileri kapsayacak şekilde düşünülmelidir.

MEVCUT DURUM NEDİR?

Mevcut mevzuat, tüm üstün yetenekli öğrencilere tanılama sürecinde fırsat eşitliği sağlamayı amaçlamaktadır. Çünkü MEB Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'nde (2593 Sayılı Tebliğler Dergisi) tanılama yapılacak okullar yalnız bilim ve sanat merkezlerinin bulunduğu yerleşim yerleri ile sınırlı tutulmamış; il ve ilçelerde bulunan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları da kapsama alınmıştır.

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Bilim Sanat Merkezleri Süreci İç Denetim Raporu'nda, 2010 yılında şehir merkezinden uzak ilçe ve köylerde bulunan yaklaşık 6.467 ilköğretim okulunun, ulaşım sorunu nedeniyle merkezlere üstün yetenekli adayı gösteremedikleri belirtilmektedir.

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Bunun yanı sıra, BİLSEM'lerden uzak yerleşim yerlerinde bulunan ve tam gün eğitim yapan okullarda tanılama yapılsa da, derslerin geç bitmesi, ulaşım sorunları ve ekonomik sıkıntılar gibi nedenlerle öğrencilerin merkezlere devam etmesinin mümkün olmadığı; bu nedenle bilim ve sanat merkezlerine yakın okullarda okuyan öğrenciler veya ulaşım giderlerini karşılayabilecek durumda olan ailelerin çocuklarının merkezlere devam edebildikleri belirtilmektedir.

MEVCUT DURUM NEDİR?

- Ancak, eğitim sistemimizin mevcut yapısı içinde üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin yalnızca %4'lük bölümüne ulaşılmakta; ulaşılan bu öğrencilere, ihtiyaçları doğrultusunda verilen eğitimin niteliğine ilişkin tartışmalar yaşanmaktadır.
- Özel eğitimin üstün yetenekliler/zekâlılarla ilgili kısmına çok az bütçe ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra, tanınmış ve Bilim ve Sanat Merkezleri'nden destek eğitimi alan öğrencilerle ilgili olarak, kendi okullarında yapılması gereken çalışmalar yeterli değildir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TANILANMASI

- Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması üç aşamada gerçekleştirilmektedir:
- **İlk olarak** Bilim ve Sanat Merkezleri, üstün veya özel yetenekli öğrencileri belirlemek amacıyla her öğretim yılının ekim ayı içinde Bakanlıkça hazırlanan "Gözlem Formu"nu, il ve ilçelerde bulunan okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına gönderir. Bu gözlem formu;
 - a) Okul öncesi kurumlarda okul öncesi öğretmenlerince,
 - b) İlköğretim kurumlarında 1-4 üncü sınıflar için sınıf öğretmenleri; 5-8 inci sınıflar için şube öğretmenler kurulunca,
 - c) Orta öğretim kurumlarında ise sınıf rehber öğretmenler kurulunca doldurulur.
- Öğretmenler ve kurullar, üstün veya özel yeteneğe sahip olduklarını gözlemledikleri öğrencileri aday gösterir ve formlar, en geç mart ayının sonuna kadar ilgili Bilim ve Sanat Merkezine gönderilir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TANILANMASI

İkinci aşamada örgün eğitim kurumlarınca aday gösterilen ilköğretim ve orta öğretim öğrencileri, her yıl mayıs ayında Bilim ve Sanat Merkezi müdürlüklerince belirlenen tarihlerde Bakanlıkça hazırlanan grup testine alınırlar.

Son aşamada ise

İlköğretim ve orta öğretimde grup testine alınarak yeterli başarıyı gösteren öğrencilerden ;

- a- Genel zihinsel yetenek yönünden uygun olanlar, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri uzmanlarınca,
- b- Özel yetenek yönünden uygun olanlar, Bilim ve Sanat Merkezi uzmanlarınca bireysel incelemeye alınırlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TANILANMASI

Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre sıralanan öğrenci listeleri, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilir.

Genel Müdürlükçe yapılacak değerlendirme sonunda uygun bulunan listeler, onaylandıktan sonra ilgili BİLSEM'e gönderilir.

Bakanlıkça belirlenen kontenjanlara göre onaylı listelerde yer alan öğrenciler, en yüksek puan alandan başlanarak Bilim ve Sanat Merkezi'ne kaydedilir (MEB Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi).

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM ORTAMLARI

- Ülkemizde üstün yetenekli/zekâlı çocukların yetiştirilmesi, 1929 yılından itibaren Anayasal güvence altına alınmıştır.
- Fen ve matematik alanlarında üstün yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi amacıyla 1964 yılında Ankara Fen Lisesi açılmıştır. Bu gün gelinen noktada Fen Liseleri merkezi sınavla öğrenci alan eğitim kurumları haline dönüşmüştür.
- Anadolu Liseleri, 1970 yılında kurulmuştur. Anadolu Liseleri ortaokuldan sonra sınavla öğrenci alan ve öğrencilerin 1 yıl yabancı dil ile hazırlık gördükten sonra eğitimlerine devam ettikleri okullardır.
- Ortaokuldan sonra müzik ve resim alanında üstün yetenekli öğrencilerin eğitim görmeleri amacıyla da, 1989 yılında Anadolu Güzel Sanatlar liseleri açılmaya başlanmıştır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM ORTAMLARI

- Okul yapısı olarak düşünüldüğünde, ülkemizde üstün yetenekli/zekâlı yoksul öğrencilere yatılı olarak hizmet vermek amacıyla 1990 yılında kurulan tek ortaöğretim kurumu, Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi'dir (TEVİTÖL). Talim ve Terbiye Kurulunca onaylanmış bir müfredatı olmayan okulda, yabancı dille eğitim yapan Anadolu Liselerinin müfredatı uygulanmaktadır (tevitol.k12.tr) .
- Günümüzde ise, okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün yetenekli/zekâlı öğrencilere doğrudan dönük olarak örgün eğitimleri dışındaki zamanlarda eğitim almalarını sağlamak amacıyla Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), 1993 yılında açılmaya başlanmıştır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM ORTAMLARI

Bilim ve Sanat Merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM ORTAMLARI

- Üstün yetenekli öğrencilere hizmet veren eğitim kurumlarından birisi de, Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu'dur. 30 Haziran 2002 de MEB ile İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol çerçevesinde Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen “Üstün zekâlıların eğitimi projesi” ile başlayan uygulama, normal öğrenciler ile üstün zekâlı öğrencilerin aynı ortamda eğitim almaları sağlanmaktadır. Normal müfredat programı hem normal, hem de üstün yetenekli öğrenciler için gerektiğinde zenginleştirilmekte, derinleştirilmekte ve özellikle de derslerin işlenişinde yöntem açısından farklılaştırmalara gidilmektedir (beyazit.k12.tr).

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM ORTAMLARI

- Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde bir diğer uygulama ise, Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK desteğiyle Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından kurulmuş bir program olan Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP)'tir. 2007-2008 öğretim yılında ilk kez uygulamaya geçirilen program, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin örgün eğitimlerine paralel olarak yürütülen üniversite tabanlı bir program modelidir. (Sak, 2011)

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM ORTAMLARI

- Normal okul müfredatlarının üstün yetenekli çocukların eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamadığı, müfredatların çok yönlü ve yaratıcı özellikler taşıması gerektiği, birçok araştırmacı ve eğitimci tarafından kabul edilmektedir. Aynı zamanda üstün yetenekli çocukların eğitsel programları bilişsel gelişimlerini destekleyecek şekilde düzenlenerek, çocukların gelişimsel düzeylerine uygun olmalıdır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerine göre hazırlanan eğitim programlarının yaşa göre uygunluk göstermesi (müfredatın ve uygulamaların belirli bir yaş aralığının ihtiyaçlarını karşılaması) ve bireysel uygunluk sağlaması önemli görülmektedir.

Günümüzde üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçları;

- ❖ **hızlandırma,**
 - ❖ **gruplama ve**
 - ❖ **zenginleştirme**
- yöntemleriyle desteklenmektedir

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

Hızlandırma:

Birinci sınıfa erken başlama ve hızlı ilerleme, sınıf atlama, ders atlama (dersi üst sınıflarla alma) dikey gruplama, eğitsel kollar ve etkinlikler, eş zamanlı çalışmalar, teleskopik çalışmalar, kendi hızına göre öğretim, alan uzmanıyla çalışma gibi uygulamaları içerir. Çocuk zorunlu eğitim yaşından önce okuma, yazma, matematik işlemlerde belirli bir yeterliliğe ulaşmışsa ya bir yaş önce okula kaydettirilir ya da 1. sınıf yerine 2. sınıftan okula başlar. Ülkemizde de zaman zaman başvurulan bu yöntem titizlikle uygulanmazsa çocuk ileri sınıflarda başarısızlığa uğrayabilir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

Gruplama:

Yetenekleri yönünden benzer özellikler gösteren çocukların, birlikte çalışabilmeleri için sınıf içi veya sınıf dışı uzun veya kısa süreli çeşitli gruplamalar yapılmasıdır. Tamamen ayrılmış gruplama homojen kümeler, tam gün heterojen kümeler, yarı ayrılmış gruplar (Yarım gün veya geçici kümeler) şeklinde uygulanan bir önlemdir. Fen liseleri ve Anadolu Güzel sanat liseleri ve Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi homojen kümeler için örnektir. Uzman bir öğretmenin zenginleştirme etkinliklerinde yer aldığı yarım gün eğitim uygulaması örneğine Bilim ve Sanat Merkezleri gösterilebilir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

Zenginleştirme:

Öğrenciyi akranlarıyla aynı sınıfta tutan ve bugün en çok kullanılan uygulamalardan birisidir. Zenginleştirme, süreç ve içeriğe ilişkin hedeflere ulaşma yöntemidir. Sürece ilişkin hedefler yaratıcı düşünme, problem çözme, kritik düşünme, bilimsel düşünmeyi içerir. İçerik ise, süreçlerin geliştirildiği ders konuları, projeler ve etkinliklerdir. Üstün yetenekli öğrencilerin kendi yaşitları arasında normal sınıflarda tutularak (kaynaştırma) çalışmalarını normale göre daha zengin duruma getirmeye yönelik olan program zenginleştirme modeli, dikey ve yatay olmak üzere iki şekilde yapılabilmektedir.

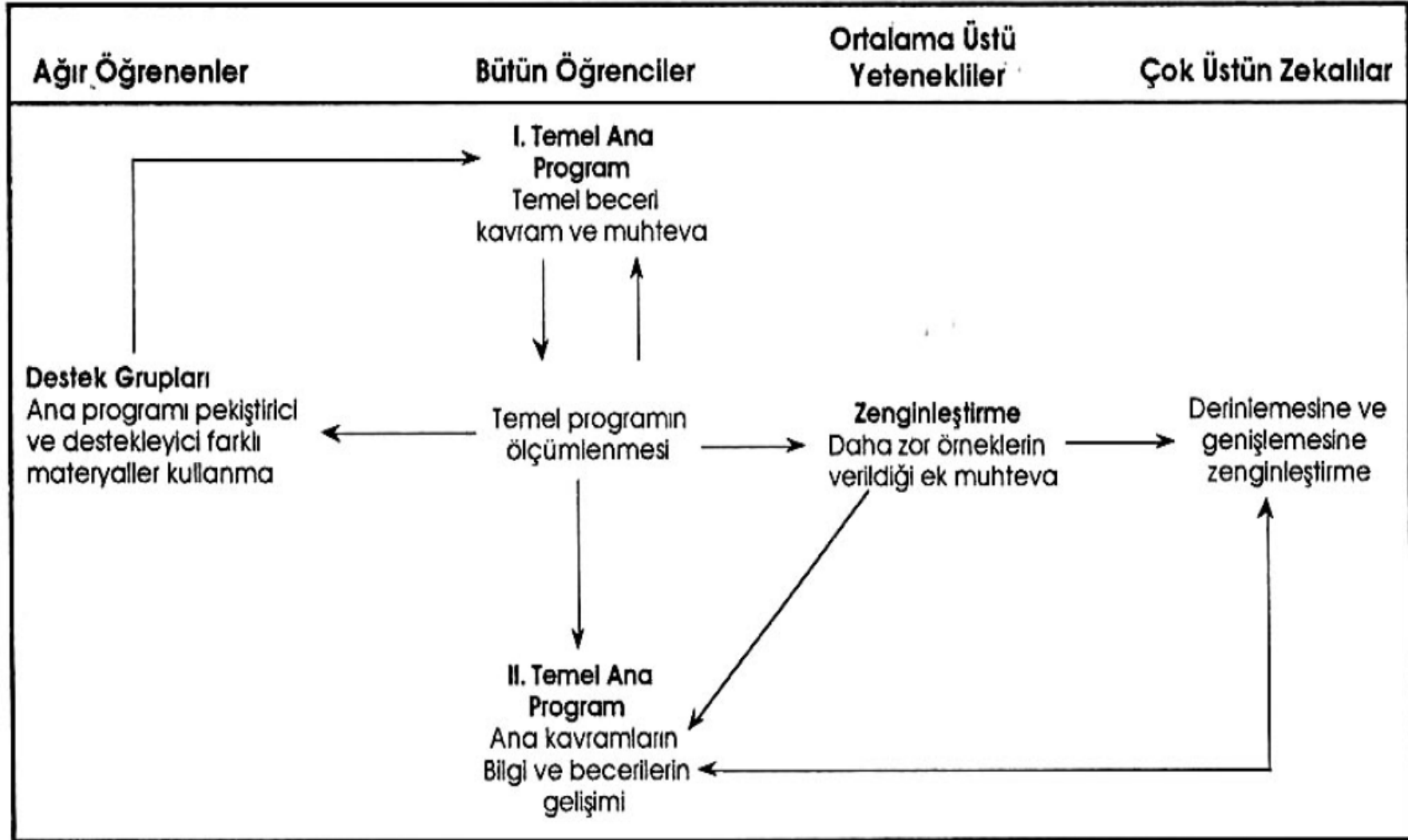
ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

Zenginleştirme:

- Normal eğitim programına ek süreçlerin konu ve etkinliklerin değişik biçimde eklenmesi şeklinde uygulanarak dikey ya da yatay zenginleştirme yapılabildiği gibi, tüm sınıfın katılabileceği dönerli kapı uygulaması diyebileceğimiz üçlü zenginleştirme uygulamaları da vardır. Dikey ve yatay zenginleştirme uygulamalarına örnek olarak;
- Normal sınıfta 7 ayrı ders varsa, üstün yetenekli öğrenci için buna bir iki ders daha eklenirken bir yandan da etkinliklerin sayısı artırılır. Bu bir yatay zenginleştirme uygulamasıdır.
- Dikey zenginleştirmede ise ders ve etkinlik sayısı aynı kalırken, üstün yetenekli öğrenci normal öğrencilerin işlediği konuda daha derinliğine çalışma yapması için farklı kaynaklara yönlendirilir (sanat eserleri, yazılı kaynaklar, internet ...vb)

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ PROGRAM ZENGİNLEŞTİRME MODELİ:

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

DESTEK EĞİTİM ODASI UYGULAMASI:

- MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 28. maddesinde destek eğitim odalarının hangi koşullarda açılacağı belirtilmekte ve “Okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile üstün yetenekli öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır” denilmektedir.
- Yine aynı yönetmelik maddesinde destek eğitim odalarında yürütülecek eğitimin öğretim uygulamalarında dikkat edilecek hususlar açıkça belirtilmektedir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİM YÖNTEMLERİ

DESTEK EĞİTİM ODASI UYGULAMASI:

- Görüldüğü gibi destek eğitim odalarında üstün yetenekli öğrencilerin özel eğitim gerektiren diğer bireyler gibi bireyselleştirilmiş bir programdan yararlanmalarının önünde yasal olarak hiçbir engel bulunmamaktadır. Ayrıca destek eğitim odalarında eğitim öğretim faaliyetlerinde görev alan öğretmenler, girdikleri ders saatlerinin karşılığını, ek ders ücreti olarak (% 25 fazla) almaktadırlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

- Gelişimin tüm alanlarında yaşıtlarının ilerisindedirler.
- Erken yürür, erken konuşur, okumayı erken yaşta öğrenirler.
- Sürekli soru sorarlar, meraklıdırlar.
- Kolay ve çabuk öğrenirler.
- Öğrenirken mutlu olurlar.
- Belli bir sistematik içinde öğrenmekten hoşlanırlar.
- Güçlü bir belleğe sahiptirler. Duyup okuduklarını, gördüklerini uzun zaman saklar ve anımsarlar.
- Yaratıcılık ve mucitlik özellikleri vardır.
- Azimli ve sebatlıdırlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

- Kendilerine güvenleri tamdır.
- Espri yetenekleri vardır.
- Duyarlıdırlar, başkalarına karşı empati duyarlar.
- Liderlik özellikleri vardır.
- Amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar.
- Orijinal ve eleştirel düşünceye sahiptirler.
- Başkaları ile kolayca işbirliği yaparlar.
- Alçak gönüllüdürler, başkalarına yardım etmekten hoşlanırlar.
- Çalışkandırlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

- Bir alanda öğrendiği konu ile başka bir alanda öğrendiği konu arasında mantıklı ilişkiler kurabilirler.
- Sebep sonuç ilişkisine ilgi duyarlar. Olaylar arasındaki bağıntıları, neden sonuç ilişkilerini ve benzerlikleri yaşıtlarından daha çabuk ayırt edebilirler.
- Çeşitli konularda mantıklı eleştiri getirebilirler.
- Bir kez öğrendiğini kolay kolay unutmazlar.
- Kimsenin aklına gelmeyecek sorular sorarlar.
- Yaş düzeylerinin ilerisinde olan kitapları okur ve anlarlar.
- Zengin sözcük haznesine sahiptirler. Kelimeleri doğru telaffuz ederler, yerli yerinde kullanırlar ve akıcı bir konuşmaları vardır.
- Bir cümlede ya da sözde doğrudan bildirilmeyen, kastedilen anlamaları bulup çıkarabilirler.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

- Genelleme ve soyutlama yaparak bilgilerini başka alanlara aktarabilirler.
- Bilgilerini transfer ederken zorlanmazlar.
- Bilgileri ezberlemekten ziyade onu kullanma kapasitesine sahiptir.
- Zihinsel ve fiziksel olarak büyük bir enerjiye sahiptirler.
- Ayrıntılara olağan üstü dikkat ederler.
- Öğrenme ve bilgiye sürekli açlık duyarlar.
- Çabuk öğrenme, kavrama ve akılda tutma özellikleri vardır.
- Uzun süre dikkatlerini bir konu üzerinde yoğunlaştırabilirler.
- Karmaşık problemler çözmekten hoşlanırlar.
- Sorumluluk duyguları kuvvetlidir. Sorumluluk almayı çok ister ve bunu yerine getirmekten hoşlanırlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

- Sorun çözümünde karmaşık yöntemler kullanabilirler.
- Yetişkin denetimi olmaksızın bir proje, deney üzerinde çalışabilirler.
- Arkadaşlarının etkinliklerini örgütleyip planlayabilirler.
- Genelleme yapar, açık düşünürler.
- İlgileri zengin olup çok şey öğrenmek için sürekli soru sorarlar. Kendilerine sorulan sorulara da cevaplamakta zorlanmazlar, hazırcevaptırlar.
- Özgün fikirlere sahiptirler.
- Gözlem yetenekleri çok gelişmiştir, çevrelerinde olup bitenle çok ilgilidirler.
- Konuşmalarında akıcılık ve tutarlık vardır.
- Akranlarıyla vakit geçirmekten hoşlanırlar.
- Kuralcı ve mükemmeliyetçidirler.
- Üstün yetenekli çocuklar, yönlendirme ya da bilginin doğrudan aktarımını sevmezler. Fikir ve düşüncelerini mutlaka ifade etme ve kabul görme ihtiyacı içindedirler.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Üstün yetenekli çocuklar bilişsel uyarılmaya, karmaşık bilgileri öğrenmeye, ele aldıkları konuları derinlemesine araştırmaya, sürekli sorgulamaya ve incelemeye ihtiyaç duyarlar. Bununla birlikte bu çocuklar bir konu üzerinde derinlemesine düşünmek, ilgileri doğrultusunda hareket etmek, bağımsız çalışmak ve daha büyük yaştakiler ile ilişki kurmak isterler.

Çünkü özel yeteneklerinin onaylanması ve desteklenmesi, meraklarını gidermeleri, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını uygulamaya geçirmeleri üstün yetenekli çocuklar için önemlidir. Üstün yeteneklilerin bu ihtiyaçlarını karşılamak için ilgi ve yeteneklerini ortaya koyup geliştirebilecekleri bireyselleştirilmiş eğitim programlarına (BEP) gereksinimleri vardır (Koshy, 2002 Akt. Levent Faruk 2011).

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

- **Bedensel Özellikleri :** Bir küme olarak, beden yapıları diğer akranlarına göre daha iri ve sağlıklıdır. Doğum ağırlık ve boyları ortalamanın üzerindedir. Yürüme, konuşma ve diğer devinim becerilerinin öğrenilmesinde akranlarından daha erkendirler. Duyu organı bozukluklarına daha az rastlanır. Hastalıklara karşı dirençlidirler. Ortalama ömürleri daha uzundur.
- **Yaratıcılık Özellikleri:** Soru ve sorunlara çok sayıda çözüm ya da düşünce üretir. Alışılmışın dışında, özgün görüşleri ve tepkileri vardır. Görüşlerini sakınmadan söyler. Bazan bu görüşleri kökten değişiklikleri gerektirir, görüşlerini uzlaşmaz bir biçimde sonuna kadar savunur ve asla vazgeçmez, gözünü budaktan esirgemez. Maceraya düşkündür. Keskin bir mizah anlayışı vardır. Olağan kişilerin farkına varamadığı ince espirileri kolaylıkla fark eder. Güzellik duygusu gelişmiştir. Estetik özellikleri hemen algılar.
- **Öğrenme Özellikleri:** Çok çeşitli konularda derin ve yoğun bilgilere sahiptir. Sunulan bilgileri kolaylıkla özümser ve anımsar. Karmaşık materyalleri, kendisi için anlamlı olan parçalara ayırarak anlamaya çalışır. Herkesce bilinen yanıtların, mantıksal yanını görür. Keskin ve dikkatli bir gözlemcidir. Yaşının üstündeki sözcükleri, anlamlarını bilerek yerinde kullanır.
- **Önderlik Özellikleri:** Okulla ilgili olan etkinliklerin hemen hepsine katılır. Etkinlikleri devam ettirmede ona güvenebilirsiniz. Sorumluluklarını çok iyi bilir, söz verdiği işi en iyi biçimde yerine getirerek tamamlar. Gerek kendi akranları, gerekse yetişkinlerin yanında kendine güveni tamdır. Yaptığı işi rahatlıkla sunar. Sınıf arkadaşlarınca sevilen bir kişidir. Duygu ve düşüncelerini çok iyi biçimde ifade eder, sözcükleri iyi seçer ve söylenenleri iyi anlar.
- **Güdüsel Özellikleri:** Merak ettiği konuları incelerken bir başkasının kendisini güdülemesine gereksinimi yoktur. Tek düze işlerden genellikle sıkılır. Kendini ilgilendiği konuya ya da soruna kapıtırıp bütünüyle özümser. Üstlendiği iş ya da görevi sonuna kadar götürür. Yetişkinlerin ilgilendiği, din, politika, dünya sorunları gibi konu ya da sorunlarla ilgilenir

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE (SİLİVRİ RAM)

o *Zihinsel Gelişim Özellikleri:*

- Çeşitli alanlarda özel yetenekleri vardır,
- Yoğun motivasyon gösterebilirler,
- Gelişim basamaklarını yaşitlarından önce tamamlarlar,
- Sürekli soru sorarlar, meraklıdırlar, öğrenme ve bilgiye açlık duyarlar,
- Ayrıntılara dikkat ederler,
- Kendisinin seçtiği konuda veya ilgi alanlarında bağımsız çalışabilirler,
- Çabuk ve kolay öğrenirler, kavrama ve akılda tutma süreleri yüksektir,
- Birbirini takip eden konular, olaylar dizisi karşısında sonraki adımı tahmin edebilir,
- Derin ve geniş ilgi alanlarına sahiptirler. Bir alanda öğrendiği konu ile bir başka alanda öğrendiği onu arasında akla yatkın ilişkiler kurabilir,
- Kelime hazineleri zengindir, kelimeleri doğru telaffuz eder yerli yerinde kullanırlar, akıcı bir konuşmaları vardır,

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

o *Zihinsel Gelişim Özellikleri:*

- Bildiklerini, düşündüklerini yaşıtlarından daha iyi ifade edebilirler.
- Bir öykünün yada paragrafın ana fikrini yaşıtlarından daha çabuk bulup çıkarırlar,
- Neden sonuç ilişkilerini ve benzerliklerini yaşıtlarından daha çabuk ayırt ederler,
- Karmaşık ve zor problemlerden hoşlanır ve yaşıtlarının çözemediği problemleri çözebilirler,
- Ders başarıları yüksektir,
- Eleştirebilme yetenekleri yüksektir,
- Orijinal, yaratıcı ve girişkendirler,
- Başarılı oldukları alanda yüksek performans ve potansiyel kabiliyetlerini tek başına veya birleştirerek kendilerini gösterirler.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

o *Sosyal Alandaki Yetenek Özellikleri:*

- Kendilerine güvenir, kolaylıkla sorumluluk alabilirler,
- Yeni ve değişik durumlara kolay ve çabuk uyarlar,
- Sosyal etkinliklere katılmaktan hoşlanırlar,
- Duyarlıdırlar, empati yetenekleri gelişmiştir,
- Grup içinde lider olurlar,
- Grubun ilerisindedir, yetişkinlerle iletişime girmeyi tercih ederler,
- Başkalarıyla kolayca işbirliği yaparlar,
- Genelde alçak gönüllüdürler, başkalarına yardım etmekten hoşlanırlar,
- Sınıf arkadaşları tarafından yeni fikir, bilgi kaynağı ve grup lideri olarak görülürler,
- Okula severek giderler. Çalışkandırlar, amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar,

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

o *Sosyal Alandaki Yetenek Özellikleri:*

- Güçlü bir konsantrasyona sahiptirler. Azimli ve sabırlıdır,lar,
- Sorumluluk duyguları gelişmiştir. Sorumluluk almayı çok ister ve bunu yerine getirmekten hoşlanırlar,
- Espri yetenekleri vardır, fıkra anlatmaktan hoşlanırlar,
- Yaratıcı öyküler anlatır ya da yazarlar,
- Değişik konularda okur ve zor metinleri okumaktan keyif alırlar,
- Sosyal problemlerde araştırma, uygulama, hipotez oluşturma anlamlı sonuçlara varma, yazılı yada sözel sunular için sonuçları etkin bir biçimde düzenleme yeteneğine sahiptirler.

Üstün yetenekli çocukların da tıpkı diğer çocuklar ya da insanlar gibi farklılıkları, ve özelleşmiş alanlarda daha belirgin olan yetenekleri olabilmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli çocuklar terimine özel yetenekli çocuklar eklemesi yapılmaktadır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

◦ *Müzik Alanındaki Yetenek Özellikleri:*

- Ritim ve melodiye diğer çocuklardan fazla tepkide bulunurlar,
- Müzikle çok ilgilenirler. Kaset, CD dinler, nerede müzik etkinliği varsa ona katılmak isterler,
- Müzik parçaları bestelemeye büyük istek ve çaba gösterirler,
- Başkaları şarkı söylerken onlara katılmaktan hoşlanırlar,
- Duygu ve düşüncelerini anlatmak için sık sık müziği araç olarak kullanırlar,
- Çeşitli müzik aletleri ile ilgilenir, onları çalmayı denerler,
- Şarkıcılar ve müzik parçaları ile ilgili koleksiyonlar yaparlar,
- Dinlediği şarkıyı kısa zamanda öğrenir, anlamlı ve uygun şekilde söylerler.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

o *Resim Alanındaki Yetenek Özellikleri:*

- Çeşitli konularda ve diğer çocukların yaptığından değişik çizimler yaparlar,
- Resimlere derinlik verir ve parçalar arasında uygun oranlar kullanırlar,
- Resim yapmayı ciddiye alır ve bundan haz duyar ve buna çok zaman harcarlar,
- Diğer insanların yaptığı resim çalışmalarına ilgi duyarlar,
- Diğerlerinin eleştirilerinden hoşlanır ve yeni şeyler öğrenirler,
- Resmi kendi yaşantılarını ve duygularını ifade etmek için başarılı bir şekilde kullanırlar,
- Çamur, sabun ve plastilin vb. yumuşak gereçlerle üç boyutlu figürler yapmaya özel bir ilgi gösterirler.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

o *Matematik Alanındaki Yetenek Özellikleri:*

- Verilerin ele alınmasında, düzenlenmesinde göze çarpan yeteneğe sahiptirler,
- Orijinal yorumlar yaparlar, zihinsel çevikliğe sahiptirler,
- Yazılı iletişimden ziyade sözlü iletişimi tercih eder ve fikirlerin iletilmesinde göze çarpan yeteneğe sahiptirler,
- Aynı problemi farklı yöntemlerle çözebilirler,
- Olağan dışı matematiksel işlemler yapar, gayret gerektiren olağandışı problemler sorarlar,
- Problemi kısa sürede çözer, uygulamaya, analize, senteze ve değerlendirmeye odaklanırlar,
- Matematiği başka kategorilere entegre edebilirler.
- Yanlış ve doğruyu seçme güçleri fazladır.
- İlgisiz gibi görünen işlemler arasında ilgi kurarlar.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ: TEMEL ALANLARA GÖRE

o *Fen Alanındaki Yetenek Özellikleri:*

- Fikir ve hipotezleri test etmeye yönelik deneyler yaparlar,
- Fen ve teknik araçları kullanabilir ve bunlara vakıf olurlar,
- Yerinde ve yeterli veri seçer, bunlardan çıkarımlar yaparlar,
- Fikirleri hem niceliksel hem de niteliksel ifade edebilirler,
- Fen bilgisini toplumsal değişim için kullanır ve uygularlar,
- Bilimsel gözlem, veri toplama ve yorum yapma becerileri vardır,
- Problemlere yönelik duyarlılığa, yeni fikirler geliştirme yeteneğine ve değerlendirme yeteneğine sahiptirler,
- Yüksek düzeyde mekanik düşünme yeteneğine sahiptirler, uzay ilişkilerine ilgi duyarlar,
- Fen bilgisi konusunda otorite olan kaynakları tarar, fen raporlarını yorumlayarak bir ilgi zemini oluştururlar.

SINIF ORTAMINDA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

- Ancak bu çocukların yukarıda sayılan olumlu özellikleri yanında sınıf yönetimi açısından bir takım olumsuz özellikleri de bulunmaktadır; Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların karakteristik özellikleri vurgulanırken belirtildiği gibi, bu çocukların büyük bir çoğunluğu yüksek enerjiye sahip kimselerdir. Bunlar yerlerinde duramaz, sürekli yenilik, hareket isterler. Diğerlerinden çok farklı niteliklere sahiptirler. Bu nedenle de normal sınıf ortamında çeşitli olumsuzluklara neden olabilirler. Bunlar şu sebeplerden kaynaklanabilir:
- Bu çocukların bilgi, ilgi ve beceri düzeyleri aynı yaştaki ortalama öğrencilerin hayli ötesindedir. Bilgi, ilgi ve becerileri düzeyinde ihtiyaçları karşılanmazsa çabuk sıkılır ve sınıfta huzursuz, yerinde duramayan bir duruma gelirler.
- Bilgi, ilgi ve beceri düzeyleri yüksek olduğundan sınıfları ve yaşlarından umulmayan konularla ilgilenip soru sorabilirler.
- Herhangi bir konu işlenirken yanılgıyı bulmak, eleştiri, itiraz gibi tepkiler vermeleri olağandır.

SINIF ORTAMINDA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

- Konuşmayı severler. Gerek ders dışında küme tartışmalarında, gerekse ders esnasında sınıfın yönetimini ve konuşma düzenini sağlamak oldukça zordur.
- Bazı durumlarda yaptıkları tepkiler “garip, anormal” görünebilir. Gerçekte bu durum yaşlarının hayli ötesinde bir algılama ve değerlendirme gücünün sonucu olabilir.
- İmgesel etkinlikleri güçlüdür. Bunun sonucu olarak imgesel yaşantılarını gerçek yaşantıları ile karıştırmaları olağandır. Bu durumda hem gerçeği hayalden ayırabilmeleri, hem de imgelerini öncelikle yaratıcı etkinliklerde kullanmaları için gerekli rehberlik yapılmalıdır (Enç 1979, 217-218).

SINIF ORTAMINDA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

- Rutin ödevlerden ve görevlerden çabuk sıkılır, çoğu zaman da görevi tamamlamaz. Öte yandan görevin başından fırlayarak kalkıp sınıf içinde sağa sola dolaşarak başka meşguliyet arayabilir. Bu davranış dikkat eksikliği, derslere katılmama, olumsuz problem davranışlar olarak ele alınır ve arkadaşlarına kötü etki yaptığı sonucuna varılabilir.
- Her şeyle ilgilendiği için kolaylıkla ilgisi başka yöne kayabilir, ve hiçbir şeyi tamamlayamaz. Çocuk bir defada birden fazla projeyi tamamlamak isterken bitap düşebilir. Ayrıca yüksek enerji çocuğun Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu olarak yanlış tanılanmasına neden olabilir ve ilaçla çocuğun sakinleştirilmesi gerektiği önerilebilir.

SINIF ORTAMINDA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

- Bazen bir proje üzerinde gereksiz yere uzun süre çalışır, ayrıntılarda boğularak zamanında projeyi yetiştiremez. Bunun sonucu olarak düşük not alabilir, proje tamamlanamadığı için, çocuk, ailesi ve öğretmenin stres yaşamaması söz konusu olabilir.
- Yetişkin düzeyinde düşünme becerisine sahip olmasına karşın yetişkin düzeyinde sosyal becerileri bulunmamaktadır. Örneğin ortama göre davranmama. Hem arkadaşları hem de diğer yetişkinler çocuğun kaba, düşüncesiz biri olduğu kanısı ile onunla birlikte olmaktan kaçınmalarına neden olabilir (Ataman, 2012).

SINIF ORTAMINDA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

- Sınıf arkadaşlarının yaşının çok üstünde ki sözcükleri kullanması sonucu ne dediğini arkadaşları anlayamayabilir. Çok konuştuğu için diğer arkadaşlarına konuşma fırsatı tanımaz. Bunun sonucu olarak diğer çocuklar, üstün zekalı çocuğu “kendini beğenmiş” olarak adlandırarak dışlamaya başlar ve yalnızlığa itilir.
- Öğretmenin anlattığı biçimde değil, kendine has biçimde problemleri çözer. Bunun sonucu olarak öğretmen, kendisini tehdit altında hisseder, çocuğun otoriteyi kabul etmeyen saygısız biri olduğunu düşünerek ona göz açtırtmamaya çalışarak isyan etme noktasına getirebilir.

SINIF ORTAMINDA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

- Bu çocuklar, genellikle kendilerini yaşıtlarıyla aynı seviyede görmezler. Bir kısmı tecrit edilmişlik veya bir köşeye itilmişlik hissine kapılırlar. İçine kapanıklıkları sebebiyle arkadaş sayıları birkaçı geçmeyebilir. Okullardaki dersler onları sıkabilir. Bunlardan bazıları, yaşıtlarıyla birlikte olabilmek için yeteri kadar başarılı olmak istemeyebilir. Eğer duyguları beslenmezse, toplum dışında kalabilir hatta suça meyilli hale gelebilirler. Yetişkinler bu çocukların özel ihtiyaçlarını fark edip potansiyellerini değerlendirebilmeleri için onlara yardımcı olmalıdırlar. Üstün yetenekli çocuklar, birbirleriyle çok etkili ve verimli bir iletişim kurabilmekte, böylelikle anlaşılmaz olma sıkıntısından bir derece kurtulmaktadır. Dolayısıyla bu çocukların katıldıkları ortak proje ve programların önemi büyüktür. Tecrübesiz anne ve babaların evdeki üstün yetenekli ve hünerli çocuklarıyla ilgilenmesi hiç de kolay olmaz. Özellikle okul öncesi dönemde böyle bir ebeveyn yardıma ve rehberliğe muhtaçtır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİNE ÖNERİLER

- Öğrencinin üstün yetenekli olduğu ne kendisine ne de sınıf arkadaşlarına söylenmemelidir.
- Öğrenci üstün yetenekli olduğu için beklentiler yükseltilmemeli, öğrencinin kendisini baskı altında görmesine izin verilmemelidir.
- Öğrenciye sınıf içinde arkadaşlarından farklı davranılmamalı, diğer öğrencilere verilen sorumluluklar bu öğrencilere de verilmelidir.
- Bazen sınıf etkinliklerinin yeterince uyarıcı olmaması nedeniyle üstün zekâlılar, sınıf çalışmalarına karşı istekli ve ilgili olmayabilir. Bunu önlemek için ders müfredatına ek olarak, proje geliştirme gibi yaratıcılık ve zekâyı öne çıkarıcı ve geliştirici çalışmalar bütün sınıf düzeyinde yaptırılmalıdır. Böylece hem üstün zekâlı çocuğun kendi potansiyelini değerlendirebilmesi hem de diğer arkadaşlarını da teşviki sağlanmalıdır.
- Konuların sunumunda ve öğrenilmesinde tekrara dayalı anlatımlardan, ödevlerden rutin iş ve görevlerden kaçınmak gerekir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİNE ÖNERİLER

- Sınıfta bu öğrencilere daha zor sorular sorulmalı ve üstün yetenekli öğrencilerin yeni fikirler üretmelerine fırsat verilmelidir. Sınıf geneline sorulan soruları bu öğrencilerin cevaplandırmasına öncelik tanınmalı böylelikle derse olan ilgileri devam ettirilmelidir.
- Derslerle ilgili olarak araştırma ağırlıklı ek ev ödevlerinin verilmesi gerekir.
- İlgilendikleri alanlarda proje çalışmaları yapmasına ve sınıf arkadaşlarına sunarak paylaşmasına olanak tanınmalıdır. Uygulaması hemen pratik olmayan ya da hemen olası görülmeyen yaratıcı fikirlerini dinlememek, ertelemek ya da ret etmek çocuğun zihinsel kapasitesini geliştirmesini engeller.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİNE ÖNERİLER

- Sınıfta bu öğrencilere daha zor soruların sorulması, yeni fikirler üretmelerine fırsat tanınması gerekir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, yanıt vermede diğer çocuklara öncelik verilmesinin üstün zekalı çocukları dersten ve okuldan soğutabileceğini unutmamak gerektiğidir.
- Derslerle ilgili olarak araştırma ve problem çözme ağırlıklı ek ev ödevlerinin verilmesi gerekir.
- Yarı teknik malzemelerin okunması, özetlenmesi, bazı araçların modellerinin yapılması, şemalarının çizimi ve onların çalışma kurallarını açıklama ödevleri verilmelidir.
- Sınıf içi etkinliklerde üstün yetenekli öğrencilerin liderlik özelliklerinden faydalanılmalı; çalışmalarını, gruplarını ve sınıf oyunlarını yönetmelerine fırsat tanınmalıdır.
- Sınıf düzeyini temel almaksızın konularda kendi hızlarına göre ilerlemelerine fırsat tanınmalıdır.
- Aile ile irtibata geçilmeli, öğrenciye sınıf genelinden farklı olarak verilen ödev, araştırma ve proje gibi çalışmalarda ailenin desteği alınmalıdır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİNE ÖNERİLER

- Çocuğun çalışma ve ödevlerini sınıfın işlemekte olduğu konularda ve aynı tempoda tutmaya çalışmamalı, onun güç ve süratine uygun ödevler vermelidir.
- Ders etkinliklerinde kitabi etkinliklerden çok, geniş gözlem ve deneylere yer verilmelidir.
- Akademik konular için resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ihmal edilmemelidir.
- Bu çocuklarda “üstünlük duygusu” yaratmak, aynı “aşağılık duygusu” kadar zararlı sonuçlar doğurur. Çocuk, arkadaşlarını ve çevresindekileri aşağı görür ve toplumda yalnız bir kişi olarak yaşamına devam etme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Onun için, üstünlük duygusunun çocuklarda yaratılmamasına azami dikkat edilmelidir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİNE ÖNERİLER

Yapılmaması Gerekenler

- Üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklara aynı konuda çok uzun ödevler verme.
- Söz hakkı vermeme
- Tek düze, tekrarlayan görevler ve ödevler verme.
- Alışılmışın dışındaki görüşlerini reddetme.
- Zamanlarını boşa harcatma.
- Angarya niteliğinde görevler verme.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Üstün zekâlı çocuklar ana babaları için güç çocuklardır. Akranlarından farklı olarak, daha fazla olayların farkında, zeki, sebatkar, kolaylıkla uçlara kayabilen çocuklardır. Bu nedenle ana babalar üstesinden gelmeleri gereken fazla sayıda problemle karşılaşabilirler. Ayrıntıları reddetmek yada hesaba katmamak, alıştırmalara ve ödevleri yapmaya direnç, öğretim sürecini sorgulamak, mantıklı olmayan şeyleri kabul etmekte güçlük çekmek bu problemlerden bazılarıdır (Ataman, 2011).

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Üstün yetenekli çocukların gelişmesinde uygun ortamın sağlanması ana babalara düşer. Bu nedenle ana babalar öncelikle çocuğa zaman ayırmalı, daha sonra çocuğun özelliklerini ve gereksinimlerini bilmelidirler.
- Çocuğunuzun öğretmenleriyle, rehber öğretmeniyle ilişkilerinizi sıkı tutarak çocuğunuzun duygusal toplumsal ve zihinsel gereksinimlerine odaklanmalarını sağlamalısınız.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Üstün yetenekli çocuk için mükemmel ana baba olma yerine iyi ana baba olmak gerekir. Mükemmel olmaya çabalamak, ana babaların daha çok hata yapmalarına neden olur ve bu durum çocuğa da yansır.
- Çocuğun eğitimi planlanırken okul seçeneklerini iyi bilmek gerekmektedir, “mükemmel okul” olmadığını unutmamak gerekir.
- Çocuğun sosyal gelişimi dikkatlice gözlenmelidir.
- Çocukla ve diğer aile bireyleri ile etkili bir iletişim kurulmalıdır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocuklarda normal gelişim gösteren yaşlılarının hoşlandığı birçok etkinliğe ilgi gösteriler. Ancak, bu çocuklar daha detaylı ve derinlemesine bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu çocukların merak, sorgulama, kavrama gibi becerilerini geliştirebilmek için;
- Kitap okuma, kitap inceleme çalışmaları yapılmalıdır. Yaşına uygun kitaplar alarak birlikte inceleyebilirsiniz. Bazı çocuklar okul öncesi dönemde okumayı öğrenmiş olabilirler. Onların kendilerinin okumalarına izin verilmelidir.
- Bilim, doğa ve çevreyle ilgili kitaplar seçerek ilgi alanlarını çoğaltabilirsiniz.
- Kalem ve kağıtla ilgilenmesini sağlayıp el kaslarının gelişimine destek olabilirsiniz. Çizdiği resimlerde neyi anlatmak istediğini sorun.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Üzerinde bir takım çizgiler ve yuvarlaklar çizilmiş bir kağıt vererek bu çizgileri kullanarak istediği bir resmi yapmasını ve sonra size anlatmasını isteyebilirsiniz.
- Bazı çocukların haritalara, ülkeler ve ülke başkentlerine ilgisi vardır. Büyük boy dünya haritası, küre ya da bir haritayı birlikte inceleyebilirsiniz.
- Denizleri, okyanusları, gölleri, karaları inceleyebilirsiniz.
- Ülkelerin başkentlerini, bayrakları inceleyebilirsiniz.
- Okyanuslar, denizler ve göllerin büyüklüklerini, su farklılıklarını konuşup ne tür canlıları barındırdıklarını tartışabilirsiniz.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Oyuncakçılarda çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyebilecek tarzda zeka küpleri, puzzleler, yap-boz, zeka oyunları vb. oyun materyalleri alabilirsiniz.
- Çevrede olan biten olaylar, doğa, insanlar vb. hakkında sohbetler edebilirsiniz.
- Karşılaştırmalar yaptırabilir, zıtlıklara dikkatini çekebilirsiniz.
- “Eğer olursa” tarzındaki sorularla çevresinde olanları sorgulayabilirsiniz.
- Küçük yaşlardan itibaren çocuğunuzun çalışmalarını saklayıp gelişim takibini yapabilirsiniz. Bu dosya daha sonra çocuğunuza eğitim verecek öğretmenlerle paylaşıldığında, eğitimcilerin çocuğunuzu daha iyi tanımasına yardımcı olacaktır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Tanıdığı insanları, oyuncakları, günün saatlerini, duyguları, farklı geometrik şekilleri gruplandırmasını isteyebilirsiniz.
- Bilgisayarı etkin ve amaçlı kullanmasını sağlayabilirsiniz.
- Çeşitli malzemeler kullanarak birlikte farklı yiyecekler hazırlayabilirsiniz.
- Üstün yetenekli çocuklar sonsuz denebilecek kadar çok soru sorabilirler. Bazıları sadece bilgi sahibi olmak için soru sorarlar. Bazıları bir konudan diğerine ya da bir ilgi alanından diğerine atlayabilirler. Bazıları ise belli bir zaman diliminde sadece özel bir konuya ilgi duyabilir ve bu konu etrafında zaman harcayarak bilgi toplayabilirler.
- Bir ailenin neden, ne zaman, niçin, kim gibi sorulara hazırlıklı olması için başvurabileceği kaynak kitapları ellerinin altında bulundurmaları önemlidir.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AİLELERİNE ÖNERİLER

- Sordukları sorulara verilen cevaplar onları tatmin etmeyebilir ya da yaşları gereği anlamlandıramayacağı sorular sorabilirler (inanç, cinsellik vb). Sordukları sorular gerçekten sizi zorlamışsa kendinize ve çocuğunuza karşı dürüst olmalısınız. Çocuğun anlayabileceği düzeye uygun olarak cevap öncesi bir ön hazırlık yapmanız faydalı olacaktır. Örneğin: “Bu gerçekten iyi bir soruydu, bazı yetişkinler de bu soruyu sormakta, ancak verilebilecek net bir cevap yok. Bu konuda sen ne düşünüyorsun? gibi cümleler kurabilirsiniz.

SONUÇ...

(a) Üstün zekalı çocuklar toplumumuzun en değerli kaynaklarından birisidir. Toplumda %2 oranında daima mevcut olmuşlardır ve olacaklardır.

(b) Eğitim sistemimiz bu çocuklar için en elverişli olanakları sağlayamamıştır.

(c) Üstün zekalıları yaşlılarından ayıran bazı özellikleri vardır. Anlıksal, akademik, yaratıcılık, önderlik, görsel ve yapım sanatları ile psikomotor alanlarda yaşlılarına kıyasla üstünlük göstermektedirler.

(d) Ana-babalar, üstün zekalı çocuklarını yetiştirirken sevgi, anlayış, birlikte davranma, ilgilerini destekleme, sorunlarını ve sorularını yanıtlamada ortaklaşa sorumluluk almak durumundadırlar.

(e) Öğretmenler, hoş görülü bir sınıf ortamında bu çocuklara kendi bilgi ve yeterlikleri oranında yardımcı olabilirler. Dikey ve yatay program zenginleştirme okul etkinliğinde kullanılacak bir yöntemdir. Üstün zekalı çocukların öğretmenlerinin de üstün zekalı olması gerekmez (Ataman)

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUĞU GÖREBİLMEK...

Üstün zekâlı çocukları keşfetmenin ana prensibi, onları devamlı gözlemlemenizden ibarettir:

Sözcükdağarcığı *genelleştirme*
içgörü *uslamlama*
problemçözebilme *öğrenme hızı*
ısrar *bellek* *önsezi*
mizahvenükte *ilgi* *gözlem*
inisiyatif alma *yaratıcı*
eleştirici *hizmet etme* *soyut düşünme*

LÜTFEN BAŞVURUNUZ !

Öğrencinizin Üstün Yetenekli ya da Üstün Zekâlı Olduğunu Düşündüğünüzde:

- **Altındağ Rehberlik ve Araştırma Merkezi**

Örnek Mah. Adalı Halil Sk. No:12 Altındağ/ANKARA

- Telefon : 347 61 94'ten Özel Eğitim Bölüm Başkanlığı (Dahili 120)

- Belgegeçer: 318 36 09

- e-Posta : altindagram@gmail.com

SON SÖZ...

“Dahi odur ki, ileride herkesin takdir ve kabul edeceği şeyleri ilk ortaya koyduğu vakit, herkes onlara delilik der...”

Mustafa Kemal ATATÜRK

KAYNAKÇA

- Ataman, A. “Üstün Zekâlı Çocuklara Anababaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/509/6241.pdf>, 11.12.2012
- Ataman, A. “Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler” <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1267/unite11.pdf>, 11.12.2012
- Cutts, N. E. Ve N. Moseley, (2004) “Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi” Özgür Yayınları No:142, İstanbul.
- Davaslıgil, Ü., (2012). ”Türkiye’de Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi İle İlgili Bir Model Geliştirme Projesi”, <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12>.
- Levent, F., (2011) “Üstün Yetenekli Çocukların Hakları El Kitabı”, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- MEB Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2593 Aylık Tebliğler Dergisi
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazete.
- Öznacar, M. D. ve A. Bildiren, (2012), “Üstün Zekâlı Öğrencilerin Eğitimi ve Eğitsel Bilim Etkinlikleri”, Anı Yayıncılık, Anlara.
- Sak, U, Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 36, Sayı 161, 2011.
- <http://www.beyazit.k12.tr> 26.11.2012.
- <http://www.silivriram.meb.k12.tr/>
- www.tevitol.k12.tr/hakkimizda/Sayfalar/default 26.11.2012.

ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ

